

Helsingfors, den 23.juni 1941.

Strängt förtroligt.

i Helsingfors
Militärattachén

Hr 535/1941

Hb K nr 23

[d]en 22.juni.

Broder,

Så brakade det löst i går morse.

Av allt att döma kom krigsutbrottet en dag tidigare än vad härvarande tyskar, såväl beskickningen som Erfurth väntat. Man hade av de bägge kritiska dagarna den 22. och 23. tippat den senare som sannolikast. H R var i lugn och ro på landet, v A hade ingen aning om vad som hänt, när jag ringde honom vid. 7-tiden på morgonen.

Vad som är värt att anteckna från den historiska dagen av det jag observerat tages lämpligast i kronologisk ordning.

Tidigt på morgonen väcktes jag av en av de svenska tidningsmännen, som under natten vakat över radion och kom direkt från det tyska budskapet. Sedan jag varskott Westman och konstaterat att v A (se ovan) sovit oskuldens sömn hela natten, kom jag ut och fick då i den sköna söndagsmorgonen se ett tyskt bombplan, som kom bullrande in över Esplanaden på väg västerut. I nästa gathörn stötte jag ihop med Airo, som var på väg till högkvarteret. Jag vände med honom. Han var något morgonsur men förklarade att de sista dagarna hade det känts som att gå till en gudstjänst. "Äntligen får man då göra upp med den där ryssen." Jag insisterade på att finska armén väl ändå håller sig lugn t v, ett förslag som inte alls tilltalade honom. "Det är väl inte så noga vem som nu skjuter först." Lyckligtvis är det inte A, som bestämmer den saken. Förresten får väl yttrandet mest betraktas, som ett skryt inför mig. Den finska mobiliseringen släpar faktiskt ännu med fem div (se särskilt medd) Men man förslår att kammarna svälla uppe på Högbergsgatan 21.

Jag försökte pressa honom på frågan om när Åland skulle besättas. Han ville inte riktigt ut med språket, vilket måste respekteras, men av svängningarnas formulering förstod jag att en överskeppning kunde ske när som helst. Hans uppgift att ett finskt kustfort från sjön beskjutits av ryssarna dementerades av H R. An-

[Til]l Avdelningschefen vid Försvartsstabens underrättelseavdelning,
Översten m m A.F.C.Adlercreutz.

tagligen hade A fått rapport om Alskär, men visste icke då att det skett från luften.

Senare på dagen erforo vi, först av alla, incidenten på Alskär och det misslyckade försöket att komma åt de bägge pansarbåtarna, vilkas uppgift även i detta krig synes inskränka sig till att skickligt undandraga sig fientliga luftbombardemang. Den uppgiften förefaller nästan bliva självändamål. Finska regeringen, som i sistastund funnit att den Tannerska linjen är den politiskt sett mest förnuftiga, beslöt sig för att till hävdandet av sin neutrala ställning protestera över neutralitetskränkningarna hos sovjetryska ministern, vilken uppkallades. Om Orlov fått Hufvudstadsbladets extrablad nr 2 i händerna hade han vid samtalet med Witting fått ett utmärkt motargument. Extrabladet indrogs dock omedelbart. Det närslutes. Bör bevaras som historiskt dokument.

På en meddelade R-r att Kronstadts hamn under morgonen bombats av tyska flygare och att det bombplan jag tidigt på morgonen sett, var ett av de återvändande.

Magill sökte mig vid femtiden. Han var som alltid pigg och glad. Han ansåg att vad som nu skett var ur brittisk synpunkt synnerligen fördelaktigt. Nu fick England andrum, kunde ytterligare förstås sin ställning, i luften o s v. Han trodde icke att England skulle göra gemensam sak med Sovjet (Tyvärr dementerade Churchill honom senare på kvällen i det stycket). Han tyckte att finnarna varit ogentliga i behandlingen av de brittiska frivilliga och deras nordliga kon-suler m.m. De senare (Petsamo, Torneå, Rovaniemi) voro dock nu återvända till H-fors. Han trodde inte att Finland om det även formellt komme med i kriget på Tysklands sida skulle förklara sig i krig med England, men ansåg det ändock knappast vara lönt att stanna kvar i H-fors, sedan den militära informationen övertagits av Rosenbröijer och gamle översten Torsten Aminoff. (Frågan om brittiska legationens kvarstannande avgöres nog av tyskarna och ingen annan!)

Han trodde sig veta att på Malms flygfält numera befann sig en finsk jakteskader på omkring 10 högst 20 plan.

Kvällen tillbragte jag tillsammans med v A. Av aktuellt militärt intresse framkom intet annat än att det var hans bestämda uppfattning att det första steget under operationerna uppe i Lappland skulle tagas av Petsamogruppen, icke av Rovaniemitrupporna. Eljest framfördes endast mera osäkra data.

När jag kom tillbaka till hotellet på kvällen och satt och resonerade med de svenska journalisterna (DN, SvD, Soc D) kom det första luftlarmet omkring kl 1245. Det varade omkring en halv timme. En del detonationer hördes västerut, sannolikt från finskt lv.

Inga luftskyddsåtgärder att tala om ha ännu vidtagits i H-fors. Hela dagen vimlade staden av till det yttre nöjda och i varje fall icke ängsliga människor. Ja, det beskriver Stockholms-tidningarnas korrespondenter bättre än jag.

Med bästa hälsning

/undert./C.Kempff

P.S. Enligt vad tillförlitliga observatörer meddelat mig kunde man i natt från Havsgatan över havet iakttaga eldsken och stora rökmoln i riktning Baltischport.

Helsinki, 23. kesäkuuta 1941.
Ankaran luottamuksellinen.

Helsingissä
Sotilasasiamies
Hr 535/1941
Hb K nr 23
22. kesäkuuta.

Hyvä veli,

Eilen aamulla alkoi sitten jyristä.

Kaikesta päätellen sodan puhkeaminen alkoi päivää aikaisemmin kuin tšekäläiset saksalaiset, niin lähetystö kuin Erfurth olivat odottaneet. Kahdesta kriittisestä päivästä, 22. ja 23., oli myöhempää veikattu todennäköisimpänä. H R oli kaikessa rauhassa maalla, v A:lla ei ollut aavistustakaan, mitä oli tapahtunut, kun soitin hänelle 7:n aikaan aamulla.

Se, mikä siitä, mitä olen havainnut, on muistiin merkitsemisen arvoista tästä historiallisesta päivästä onnistuu parhaiten kronologisessa järjestyksessä.

Aamulla minut herätti eräs ruotsalainen lehtimies, joka oli yöllä kuunnellut radiota ja sai tiedon suoraan Saksan tiedonannon pohjalta. Kun olin hälyyttänyt Westmanin ja todennut, että v A (ks. yllä) oli nukkunut viattoman unta koko yön, tulin ulos ja sain tuona kauniina sunnuntaiamuna nähdä saksalaisen pommikoneen, joka tuli jyristen yli Esplanadin matkallaan länteen. Seuraavassa kadunkulmassa törmäsin Airoon, joka oli matkalla päämajaan. Käännyin kulkemaan hänen kanssaan. Hän oli hieman aamuhapan, mutta selitti, että viime päivät ovat tuntuneet kuin olisi matkalla jumalanpalvelukseen. ”Vihdoinkin saa ryhtyä toimiin tämän venäläisen kanssa.” Tiukkasin itsepäisesti, että Suomen armeija kait kuitenkin pysyy rauhallisena toistaiseksi, ehdotus, joka ei lainkaan miellyttänyt häntä. ”Ei kait ole niin nuukaa, kuka ampuu ensiksi.” Onneksi A ei ole se, joka päättää asian. Muuten lausumaa voi kait parhaiten pitää leveilynä minun edessäni. Suomen liikekannallepano on tosiasiallisesti viisi divisioonaa jäljessä (ks erillisviesti). Mutta riittää, että ylhäällä Korkeavuorenkatu 21:ssä ollaan oman voiman tunnossa.

Yritin saada hänet puhumaan kysymyksestä, milloinka Ahvenanmaa tullaan miehittämään. Hän ei oikein halunnut puhua siitä, mihin täytyy mukautua, mutta ilmaisujen kierteilyistä ymmärsin, että laivaus voi tapahtua milloin tahansa. Hänen tietonsa, että suomalaista rannikkolinnaketta olisivat venäläiset tulittaneet mereltä, H R kumosi. Luultavasti A oli saanut raportin Alskäristä, mutta ei tiennyt että se oli tapahtunut ilmasta.

Puolustusvoimien esikunnan tiedusteluosaston osastopäällikölle,
Eversti jne A.F.C.Adlercreutzille.

Myöhemmin päivällä kuulumme, kaikista ensinnä, Alskärin välikohtauksesta ja epäonnistuneesta yrityksestä hyökätä molempien panssarilaivojen kimppuun, joidenka tehtävä jopa tässä sodassa rajoittui vihollisen ilmahyökkäysten taitavaan välttelyyn. Tämä tehtävä osoittautuu muodostuvan melkein päitsetarkoitukseksi. Suomen hallitus, joka viime hetkellä on havainnut, että Tannerin linja on poliittisesti katsoen järkevin, päätti, pitääkseen kiinni puoluettomuusasemastaan, protestoida puoluettomuuden loukkauksista Neuvosto-Venäjän lähettiläälle, joka pyydettiin saapumaan ulkoministeriöön. Jos Orlov olisi saanut käsiinsä Hufvudstadsbladetin lisälehti n:o 2:n, hänellä olisi keskustelussa Wittingin kanssa ollut mainio vasta-argumentti. Lisälehti vedettiin pois välittömästi. Se on ohessa. Se tulee säilyttää historiallisena dokumenttina.

Tiedonannossa raportoidaan, että saksalaiset lentäjät olivat pommittaneet Kronstadtin satamaa aamulla, ja se pommikone, jonka olin aamulla nähnyt, oli yksi takaisin palanneista.

Magill etsi minut käsiini viiden aikaan. Hän oli kuten aina pirteä ja iloinen. Hän piti nyt tapahtunutta brittien näkökulmasta erittäin edullisena. Nyt Englanti sai hengähdysaikaa, ja voisi edelleen vahvistaa asemaansa, ilmassa jne. Hän ei uskonut, että Englanti ryhtyisi yhteiseen asiaan Neuvostoliiton kanssa (Valitettavasti Churchill dementoi hänet myöhemmin illalla siinä asiassa). Hän oli sitä mieltä, että suomalaiset olivat olleet halpamaisia brittiläisten vapaaehtoisten ja heidän konsuliensa jne kohtelussa. Nämä jälkimmäiset (Petsamossa, Torniossa, Rovaniemellä) saivat toki nyt palata Helsinkiin. Hän ei uskonut, että Suomi, vaikka se jopa muodollisesti ryhtyisi sotaan Saksan puolella, julistaisi sodan Englannille, mutta katsoi, että on tuskin kannattavaa jäädä Helsinkiin sen jälkeen kun sotilaallista tiedottamista ryhtyy hoitamaan Rosenbröijer ja vanha eversti Torsten Aminoff. (Kysymyksen Britannian lähetystön jäämisestä tänne ratkaisevat kylläkin saksalaiset eivätkä ketkään muut!)

Hän uskoi tietävänsä, että Malmin lentokentällä on nykyään suomalainen hävittäjälaivue, jonka koko on siinä 10 enintään 20 konetta.

Illan vietin yhdessä v A:n kanssa. Ajankohtaisista sotilaallisista mielenkiinnon kohteista ei tullut esille muuta kuin, että hänellä oli vakaa käsitys, että ylhäällä Lapissa sotatoumien ensi askeleen tulee ottamaan Petsamon ryhmä, eivät joukot Rovaniemellä. Muutoin esille tuli vain vielä epävarmempaa tietoa.Helsingissä.

-2-

Kun tulin illalla takaisin hotelliin ja istuin ja tarinoin ruotsalaisten lehtimiesten ((DN, SvD,Soc D) kanssa, tuli ensimmäinen ilmahälytys noin klo 12.45. Se kesti noin puoli tuntia. Joukko räjähdysräjähti kuultiin lännen suunnasta, todennäköisesti Suomen it:stä.

Mihinkään mainittaviin ilmasuojelutoimenpiteisiin ei ole vielä ryhdytty Helsingissä. Koko päivän kaupungissa vilisi ulkonaisesti tyytyväisiä ja ei ainakaan peloissaan olevia ihmisiä. No, sitä kuvailevat Tukholman lehtien kirjeenvaihtajat paremmin kuin minä.

Parhain terveisin
/allek./C.Kempff

P.S. Sen mukaan mitä luotettavat havainnoitsijat ovat minulle kertoneet, voitiin Merikadulta havaita meren yli tulenloimua ja suuria savupilviä Paldiskin suunnassa.